

DALMANITOIDNÍ A ACASTOIDNÍ TRILOBITI PRAŽSKÉ PÁNVE JAKO INDIKÁTORY MIGRACÍ
FAUNY V RÁMCI RHEICKÉHO OCEÁNU

P. Budil

Česká geologická služba, Klárov 3, 118 21 Praha 1, budil@cgu.cz

Trilobiti nadčeledí Dalmanitoidea a Acastoidea jsou významnou součástí staropaleozoických faun v pražské pánvi, ale i v oblasti Perigondwany, Laurentie, Baltiky, Austrálie, Jižní Ameriky a asijských mikrokontinentů. Vyskytují se od spodního ordoviku až po hranici frasn/famen. Studium obou skupin tedy může být užitečné i z hlediska analýzy migrací faun v rámci tzv. rheického oceánu. V pražské pánvi se dalmanitoidi vyskytují od středního arenigu až po střední dalej, acastoidi (podle Edgecomba (1993) Acastoidea s.l.) od stupně beroun po kosov. Migrace fauny mezi pražskou pánví jako částí mikrokontinentu Perunika a dalšími oblastmi byly diskutovány již Havlíčkem et al. (1994), přesto však může další detailní studium naše znalosti zpřesnit. V pražské pánvi lze rozeznat několik období s intenzivní výměnou taxonů s okolními oblastmi, střídající se s obdobími omezené komunikace, ve kterých jedna, nebo obě skupiny chybí, ačkoli v okolních oblastech jsou jejich zástupci hojní. Faciální závislost řady druhů (s larvami patrně přizpůsobenými k bentickému způsobu života) představovala zřejmě významné omezení v jejich šíření. V pražské pánvi lze rozlišit v rozvoji obou skupin tato období: 1) Nástup raných dalmanitidů (*Ormathops*, *Toletanaspis*) ve středním až svrchním arenigu. První zástupci se objevují současně s našimi, nebo poněkud dříve rovněž v Montagne Noire, Anti-Atlasu a Avalonii. 2) Radiace a masový výskyt v oretanu, sdílené druhy s Massif Armoricain. 3) Dobrotiv je charakteristický značnou endemicitou, přesto některé druhy mají analogie v Anti-Atlasu. 4) Spodní beroun: Rozšíření rodů *Dalmanitina* a *Eudolaites*. Oba rody jsou typicky české, (i když nejstarší *Dalmanitina* pochází z nejvyššího dobrotivu Maroka, viz Destombes (1972)). Jsou však známy i z Armoriky, Avalonie a Turecka. Tuto faunu doprovázejí pokročilí zelliszkellidi. V této době však došlo i k imigraci prvních acastoidů, pravděpodobně z Armoriky. 5) Svrchní beroun: Imigrace rodů *Phacopidina-Baniaspis* a *Dreyfussina* ze severní Gondwany, Armoriky, Iberie nebo ?Avalonie. *Dalmanitina* a *Eudolaites* jsou nadále hojné, vzácná je v pražské pánvi *Duftonia*. 6) Svrchní království: Nástup rodu *Mucronaspis*, hojná *Duftonia* (prvky z Avalonie či jižní Baltiky). 7) Hirnantiová fauna (*Mucronaspis*) – kosmopolitní charakter, globální event (mírné oteplení?). 8) Spodní silur: Absence dalmanitoidů a acastoidů, ale s krátkodobým výskytem synphoriida *Delops* (avalonský prvek) v homeru. 9) Svrchní silur až nejspodnější devon (lochkov): úplná absence dalmanitoidů a acastoidů známých z Avalonie, Kazachstanie, Laurentie (s dominujícími synphoriidy), Jižní Ameriky a Austrálie. 10) Bazální pražský event (regrese): v pražské pánvi doprovázen nástupem odontochilidů (*Reussiana*, *Odontochile*, *Zlichovaspis*). Imigrace z Kazachstanie, severní Gondwany nebo Saxothuringika? Chybí synphoriidi a dalmanitidi s.s. Některé druhy sdíleny s Marokem, vzácné v Německu, Francii a Španělsku. 12) Pokles diversity ve vyšším pragu a spodním zlíchovu, následná radiace během zlíchovu (*Zlichovaspis*). 13) Vymizení odontochilidů při hranici zlíchov/dalej. Poslední zástupce je známý ze středních partií dalejských břidlic (dalejsko-třebotovské souvrství).

Tento příspěvek byl podporován Grantovou Agenturou České republiky prostřednictvím grantového projektu 205-04-P026.

Destombes, J. (1972): Les Trilobites du sous-ordre des Phacopina de l'Ordovicien de l'Anti-Atlas (Maroc).

Not. Mem. Serv. Geol. Maroc, 240, 1-80.

Edgecombe, G. D. (1993): Silurian acastacean trilobites of the Americas. *J. Palaeont.*, 67, 535-548.

Havlíček, V., Vaněk, J. and Fatka, O. (1994): Perunica microcontinent in the Ordovician (its position within the Mediterranean Province, series division, benthic and pelagic associations). *Sbor. Geol. Věd, Geol.*, 46, 23-56.